

МЕХАНІЗМ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КОНТРОЛІНГУ

У статті розглянуто етапи оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу, визначено напрямки й принципи оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу в системі керування підприємством.

Ключові слова: *оптимізація інформаційного потенціалу контролінгу, механізм оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу, принципи оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу, чистий наведений дохід.*

У сучасних умовах господарювання підприємства стикаються не тільки з поглибленням економічної кризи, але й із жорсткою конкуренцією за ринки збуту, що вимагає підвищення ефективності інформаційного забезпечення менеджменту (за прийняття управлінських рішень) у зовнішніх мінливих умовах.

Залежно від впливу різноманітних факторів нестабільного зовнішнього і внутрішнього середовища господарювання, кожне підприємство самостійно має визначати процес інформаційного забезпечення менеджменту. Тому будь-які капіталовкладення у створення й організацію інформаційного забезпечення мають бути високо ефективними, тобто приносити заплановану економічну вигоду.

Комплексне забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки процесів прийняття управлінських рішень можна реалізувати за допомогою контролінгу.

При цьому завданням контролінгу є формування, на основі отриманої інформації про функціонування об'єкта керування, коригуючого впливу на прийняті управлінські рішення з метою мінімізації помилки керування (мінімального відхилення від поставлених цілей).

Таким чином, проблемою в підвищенні ефективності інформаційного забезпечення менеджменту є відсутність механізму оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу в умовах нестабільного ринкового середовища господарювання.

У зв'язку з вищесказаним питання оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу на підприємствах є досить актуальним, особливо в умовах економічної кризи.

Аспекти функціонування контролінгу знайшли своє відбиття в роботах вітчизняних і закордонних дослідників, таких як Ю.П. Аніскін, О.Д. Гудзинський, О.В. Оліфіров, С.М. Петренко [1; 6; 11].

Дослідженню потенціалу підприємства присвячені роботи вітчизняних і закордонних дослідників, таких як Е.В. Лапін, В.Н. Гавва, Н.С. Краснокутська, І.І. Новаківський [9, с. 51].

При цьому недостатньо вивченими залишаються питання оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу в системі прийняття управлінських рішень в умовах зовнішнього мінливого середовища.

Метою досліджень є визначення механізму оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу в системі керування підприємством.

Відомо, що контролінг – це інформаційно-регулююча система менеджменту, що являє собою окремий вид керування, завданням якої є підтримка функцій менеджменту, оцінка ситуації й прийняття управлінських рішень, а також адаптація структури системи керування підприємством до зовнішніх мінливих умов, для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства [3, с. 41].

Процес впливу контролінгу на керуючий елемент здійснюється за рахунок організації й інтеграції розрізнених процесів формування інформації для цілей керування. Тому найважливішим у системі контролінгу є інформаційно-аналітичний аспект.

Отже, можна стверджувати, що контролінг як підсистема, що впливає на керуючий елемент за рахунок сукупності інформації про оцінку факторів зовнішнього й внутрішнього середовища господарювання, має інформаційний потенціал.

Інформаційний потенціал контролінгу – це максимально можлива здатність контролінгу за рахунок якісного, ефективного використання сукупності ресурсних елементів і процедур, видів діяльності, регулювати процес прийняття управлінських рішень і виводити діяльність підприємства на якісно новий рівень розвитку й функціонування для досягнення цілей системи керування підприємством і необхідного режиму роботи в нестабільних ринкових умовах господарювання [3, с. 41].

Однак, щоб підвищити ефективність інформаційного потенціалу контролінгу в системі менеджменту, необхідно його оптимізувати, тобто модифікувати, виходячи з можливостей, ресурсів і встановлених цілей підприємства.

Під оптимізацією розуміється процес визначення співвідношення окремих об'єктів капіталовкладення, які забезпечують реалізацію цілей діяльності підприємства з урахуванням наявних ресурсів [2, с. 210].

Механізм оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу реалізовується через визначення кількісних оцінок і встановлення залежності між окремими його елементами.

Тому для вирішення завдання оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу важливо визначити значимість, пріоритет серед елементів інформаційного потенціалу і їхніх варіантів поєднання з метою встановлення раціональності співвідношення й підвищення доцільності й ефективності капіталовкладень.

Таким чином, механізм оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу – це процес, що дозволяє визначити співвідношення між витратами, які спрямовуються на формування елементів інформаційного потенціалу контролінгу та результатами від його реалізації.

Отже, механізм оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу можна розбити на такі етапи:

Етап 1. Визначення альтернативних співвідношень між елементами інформаційного потенціалу контролінгу виходячи з максимальної адаптації до умов зовнішнього й внутрішнього середовища господарювання.

Етап 2. Порівняння необхідних витрат, капіталовкладень на формування різних варіантів співвідношень елементів інформаційного потенціалу із планованим економічним результатом з урахуванням впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Етап 3. Вибір оптимального варіанта формування інформаційного потенціалу контролінгу і його реалізація.

Послідовно розглянемо ці етапи.

Необхідно пам'ятати, що інформаційний потенціал контролінгу заснований на взаємодії трьох складових (блоків): ресурсні елементи, елементи контролінгу й функції контролінгу [4, с. 20].

Процес формування інформаційного потенціалу контролінгу в сукупності можна подати у вигляді функціоналу (1):

$$F\{ІПК\} = F\{РЕ, ЕК, ФК\}, \quad (1)$$

де $F\{\}$ – функціонал;

$ІПК$ – інформаційний потенціал контролінгу;

$РЕ$ – ресурсні елементи;

$ЕК$ – елементи контролінгу;

$ФК$ – функції контролінгу.

Таким чином, на першому етапі, інформаційний потенціал контролінгу $F\{ІПК\}$ у системі керування підприємством доцільно розглядати як варіант співвідношення й залежності між його елементами.

На другому етапі, після визначення можливих варіантів співвідношення елементів інформаційного потенціалу контролінгу, необхідно обґрунтувати ефективність фінансування кожного варіанта його формування з урахуванням впливу факторів зовнішнього й внутрішнього середовища господарювання.

Таким чином, в основі оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу лежить принцип:

$$Еф = \begin{cases} P \rightarrow \max \\ B \rightarrow \min \end{cases}, \quad (2)$$

де $Еф$ – ефективність;

P – результат;

B – витрати.

Оцінити ефективність альтернативних варіантів співвідношень елементів інформаційного потенціалу контролінгу можна через розрахунок чистого наведеного доходу, одержуваного від кожного варіанта його формування й використання. Цей метод оцінки потенціалу використовувався в роботах вітчизняних і закордонних дослідників, таких як Е.В. Лапін, В.Н. Гавва, Н.С. Краснокутська, О.В. Оліфіров [5; 8; 7; 10].

Ефективність інформаційного потенціалу контролінгу розраховується як різниця між дисконтованим грошовим потоком, одержуваним у результаті використання інформаційного потенціалу контролінгу й капіталовкладеннями, які спрямовуються на його формування (3).

$$Ef_{\text{ІПК}} = \text{ЧНД}_{\text{ІПК}} = \left(\sum_{t=1}^n \frac{ГП_t}{(1+h)^t} \right) - KB, \quad (3)$$

де $Ef_{\text{ІПК}}$ – ефективність інформаційного потенціалу контролінгу;

$\text{ЧНД}_{\text{ІПК}}$ – сума чистого наведеного доходу у відповідному варіанті формування інформаційного потенціалу контролінгу;

$ГП_t$ – грошовий потік, одержуваний у результаті використання інформаційного потенціалу контролінгу за період t ;

h – дисконтна ставка;

t – період реалізації інформаційного потенціалу контролінгу, $t = 1, 2, \dots, n$;

KB – капіталовкладення, витрати, які спрямовуються на формування інформаційного потенціалу контролінгу у відповідному варіанті.

На третьому етапі здійснюється вибір оптимального варіанта формування інформаційного потенціалу контролінгу, який повинен відповідати принципу найбільш високої ефективності (4).

$$Ef_{\text{ІПК}} = \begin{cases} ЧГП \rightarrow \max \\ KB \rightarrow \min \end{cases}, \quad (4)$$

де $Ef_{\text{ІПК}}$ – оптимальний варіант ефективності інформаційного потенціалу контролінгу;

$ЧГП$ – сума чистого грошового потоку, доведена до справжньої вартості за весь період реалізації (використання) інформаційного потенціалу контролінгу;

KB – сума капіталовкладень у формування й реалізацію інформаційного потенціалу контролінгу.

Таким чином, з урахуванням вищесказаного, виділимо принципи, які можна покласти в основу механізму оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу [2, с. 220].

1. *Принцип забезпечення реалізації антикризової політики* (політики економічного розвитку). Припускає кореляцію цілей антикризової політики (політики економічного розвитку) підприємства із цілями формування інформаційного потенціалу контролінгу. Кореляція цілей викликана спадкоємністю стратегічного й оперативного контролінгу у процесі підбору до реалізації елементів інформаційного потенціалу контролінгу.

2. *Принцип забезпечення відповідності елементів інформаційного потенціалу контролінгу обсягу капіталовкладень*. Припускає взаємозв'язок сумарної

капіталоємності елементів інформаційного потенціалу контролінгу з обсягом ресурсів, сформованих підприємством для здійснення контролінгу. Цей принцип визначає обмеженість відбору елементів інформаційного потенціалу контролінгу в рамках можливого їхнього фінансування й визначає пріоритетність відбору елементів інформаційного потенціалу контролінгу за критерієм їхньої значимості для розвитку підприємства й досягнення поставлених цілей.

3. *Принцип співвідношення рівнів прибутковості й ризику.* Припускає забезпечення пропорції між рівнями прибутковості й ризику в процесі відбору елементів інформаційного потенціалу контролінгу виходячи із пріоритетних цілей його формування.

4. *Принцип співвідношення прибутковості й ліквідності.* Припускає забезпечення необхідної пропорційності інформаційного потенціалу контролінгу з урахуванням пріоритетних цілей контролінгової діяльності, фінансової стабільності й платоспроможності підприємства.

5. *Принцип забезпечення керованості інформаційним потенціалом контролінгу.* Визначає в процесі відбору обмеженість елементів інформаційного потенціалу контролінгу можливостями їхньої реалізації в рамках потенціалу підприємства й станом зовнішнього середовища господарювання з метою здійснення необхідного перерозподілу вкладеного капіталу.

Отже, підсумовуючи, можна зробити наступні **висновки**:

1. Для досягнення високого рівня інформаційного забезпечення менеджменту в зовнішніх мінливих умовах господарювання необхідно реалізовувати механізм оптимізації інформаційного потенціалу контролінгу.

2. Оптимізація інформаційного потенціалу контролінгу визначається за критерієм максимальної ефективності від його використання (мінімум помилки).

3. Ефективність інформаційного потенціалу контролінгу полягає в оптимальному відборі співвідношення його елементів з погляду окупності капіталовкладень.

4. Ефективність реалізації інформаційного потенціалу контролінгу визначається через показник чистого наведеного доходу.

Список літератури

1. Анискин Ю.П. Планирование и контроллинг / Ю.П. Анискин, А.М. Павлова. – 2-е изд. – М.: Омега-Л, 2005. – 280 с.
2. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1998. – 480 с.
3. Варфоломеева Е.А. Суть и значение информационного потенциала контроллинга в системе управления предприятием / Е.А. Варфоломеева // Вестник Житомирского государственного технологического университета. Экономические науки. – 2010. – № 3 (53).
4. Варфоломеева Е.А. Формирование информационного потенциала контроллинга в системе управления предприятием / Е.А. Варфоломеева // Культура народов Причерноморья. Экономические науки. – 2011. – № 216.
5. Гавва В.Н. Оценка потенциала предприятия и отрасли: монография / В.Н. Гавва. – Х.: Нац. аэрокосм. ун-т «Харьк. авиац. ин-т», 2004. – 287 с.

6. Гудзинський О.Д. Контролінг в системі менеджменту (теоретико-методологічний аспект): монографія / О.Д. Гудзинський, М.М. Аксентюк, О.М. Демєніна. – К.: ІПК ДСЗУ, 2009. – 225 с.
7. Краснокутская Н.С. Потенциал предприятия: формирование и оценка: учеб. пособие / Н.С. Краснокутская. – К.: Харьк. гос. ун-тет питания и торговли, 2005. – 395 с.
8. Лапин Е.В. Оценка экономического потенциала предприятия: монография / Е.В. Лапин. – Сумы: Университетская книга, 2004. – 360 с.
9. Новаківський І.І. Інформаційний потенціал системи управління підприємством: дис. ... канд. екон. наук / І.І. Новаківський. – Л.: Нац. ун-тет «Львівська політехніка», 2002. – 227 с.
10. Оліфіров О.В. Контролінг інформаційної системи підприємства: монографія / О.В. Оліфіров. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2003. – 325 с.
11. Петренко С.Н. Контроллінг / С.Н. Петренко. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 328 с.

УДК 658.155.012.7

Глотова Д.В. (ДонНУЕТ, Донецьк)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВАРТІСНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті досліджено теоретичні засади управління підприємством на основі вартісного підходу, сформульовано його основні переваги. Визначено та охарактеризовано об'єкти вартісного підходу до управління, розкрито взаємозв'язки між ними.

Ключові слова: управління, підприємство, вартісний підхід.

У практичній сфері об'єктивні процеси, пов'язані з глобалізацією економіки і загостренням конкуренції на товарних і фінансових ринках, викликають необхідність реформування підходів до управління підприємством і пошуку найефективніших методів корпоративного управління. Для акціонерів підприємств центральним питанням є приріст їх добробуту, що виникає в результаті функціонування об'єктів володіння. Зростання добробуту акціонерів вимірюється не кількістю введених потужностей або найнятих співробітників, не отриманим прибутком, а вартістю підприємства, яким вони володіють. Ключовим завданням управління підприємством є створення акціонерної вартості.

Першоджерелами вартісного підходу можна вважати праці таких відомих учених-економістів, як Д. Аакер, Т. Коллер., Т. Коупленд, А. Маршалл, Дж. Мурін, А. Раппапорт, М. Скотт. [3-6]. Окремі питання означеної проблематики вартісно-орієнтованого управління висвітлено у працях низки вітчизняних науковців: О.Є. Андрощука, у частині дослідження впливу фінансової комунікації на вартість підприємств, Д.Є. Іоніної, у частині обґрунтування стратегії підвищення вартості майна підприємств, О.Г. Мендрула, який визначив принципи та ме-